

Előfizetési díj
Videkre postán vagy helyben házhoz
borsza:
Egész évre 12 frt.
Félévre 6 „
Negyedévre 3 „
Egy hóra helyben 1 „
Videkre egy hónapra előfizetést nem fogadunk.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket kivéve.

KELET.

POLITIKAI ES KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott gármond (sor vagy anna-
tere 6 Kr. ársúlyegdíj minden hirdetés után
30 kr. Nagyból és gyakori hirdetésekkel külön
kedvezményi nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesztők:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22) és
stein et Vogler Wien
Wallfischgasse nr. 10

Nyilttári cikkeik

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:Belső-szénutca 16. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények címzendők.**Az értékesb ezikket díjaztatnak.**

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉS

A

„KELET”

politikai és közgazdasági napi lap negyedik évi folyamára.

Midőn a „KELET” negyedik életévének küszöbén az előfizetésre hívjuk föl pártunk t. tagjait: talán fölmentve érezhetnők magunkat a program-
adás kötelessége alól, egyszerűen lapunk eddigi három évfolyamára hivatkozván.

S mégis midőn magunkat és lapunkat továbbra is a kiegyezés feltétlen híveül valljuk: lehetnek, a kik, a legutóbbi politikai mozzanatokra
czélözva, magának a kiegyezésnek újabb igazolását kívánják.

Szerintünk azonban mindazon zavar és pangás, mely közéletünk majd minden ágát e perczben zibbadásban tartja, minden okoskodásnál és elméleti
argumentationál hathatósabban szól épen a kiegyezés fentartásának szükségessége mellett — s ime, maga az eddigi közjogi oppositio egyik legkiválóbb alak-
ja és legtekintélyesebb férfja is saját élő példájával bizonyítja, hogy a kiegyezés fentartásáért még az az ár sem igen magas, melyet bámulatos áldozat-
készségével megfizetni elég erős vala, midőn, hat éves vezéri multját megtagadva, a közjogi kiegyezés ellenzését elejté.

A közgazdasági és pénzügyi szerencsétlenségek, melyek az utóbbi években, hazánkat érték; ám részben saját tulhajtott s vérmes reménykedésünk-
nek, tévesztett számításainknak, sőt mulasztásainknak — de legalább is épen annyira a természet erőinek és az európai pénzügyi viszonyoknak eredményei és
épen azért nem a kiegyezés, hanem az okképen szerepelt vérmes reménykedés, tévesztett számítások és mulasztások ellen bizonyítanak s ezeknek elhári-
tásával és jóvátételével a kiegyezés annál fokozottabb mértékben nyújthatja hazánknak előnyös gyű. öleseit.

Ezért nem látjuk szükségét, hogy az új év közeledtével más programot jelezzünk a „KELET” számára, mint, hogy jövőre is a kiegyezés pártjá-
nak kívánunk, a józan szabadelvűség irányzatában, csekély erőnkkel szolgálni.

A „KELET” tehát sem elvét, sem irányát változtatni nem fogja, valamint beosztása, kipróbált munkásai is maradnak a régiék.

Szolgáljuk mindenekelőtt az ország érdekeit, de szolgáljuk, mint eddig is, az erdélyi részek igényeit, minden irányban hű képviselői kívánván len-
ni a Királyhagón inneni rész szellemi és anyagi ügyeinek.

Munkatársaink diszes koszoruja és nem csökkenő buzgalmunk szolgáltatják a siker biztosítékait.

Midőn tehát, mint a kiegyezés pártjának ez országrészben egyetlen organumaként fordulunk a t. közönséghez: bizton számítunk az eddig tapasztalt
pártfogásra.

Vajha fáradozásunk minden irányban sikerre vezetne!

Kolozsvártt, 1873. december hó 18-dikán.

SZÁSZ BÉLA,

a „KELET” felelős szerkesztője.

Kiadói szó. Részemről továbbra is minden tölem telhetőt elkövetek, hogy a t. közönség jogos igényeit kielégíthessem s bár a munkadíjak
aránytalanul emelkedtek: nem kívánom az előfizetési díjakat emelni, hogy így részemről is meghozzam a pártnak áldozatot, remélve, hogy a t. közön-
ség tömeges pártolás által fogja törekvéseimet jutalmazni.

Az előfizetési árak tehát maradnak a régiék.

Kolozsvártt, 1873. december hó 18-án.

Egész évre 12 frt.

Félévre 6 „

Negyedévre 3 frt.

Egy hóra 1 „

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadunk el.

Az előfizetési pénzek, legczélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

STEIN JÁNOS,

a „KELET” kiadója.

A pénzügyi tárcza.

Budapest, decz. 17.

(A.) Valóban nem kis anomalia, hogy az
1874-ki költségvetés tárgyalását a képviselő-
háznak pénzügyminiszter nélkül kell megkezde-
nie. Nem egyedül a bizalom kérdése az, mely
itt figyelmet érdemel, sőt ellenkezőleg bármit
mondjanak is, mi azt hisszük, a budgetmegsza-
vazás nem bizalmi kérdés, sem az egész cabi-
net sem annak egyes tagjai iránt, lehetnek a
költségvetésben egyes tételek, melyeket a több-
ség valóban csak azért, mert a kormány iránt
bizalommal viseltetik, szokott megszavazni. Az
egész budget megajánlása azonban nem ez ok-
ból, hanem azért történik, mert az állam ál-
landó évi szükségleteiről gondoskodni kell. Hi-
bás tehát ama nézet, melylyel az ellenzék teg-
nap a költségvetési vita elhalasztását indokol-
ni akarta. Nem a pénzügyminiszter személyének
szavazták meg a budgetet s tárgyalását a bi-
zalom szempontjából bátran megkezdhetni, ha-
bár e tárcza ideiglenesen üresedésben van.

Az anomalia oka nem itt, hanem abban
rejlik, hogy pénzügyminiszter hiányában a bud-
getvita lefolyik a nélkül, hogy az ország a
kormány pénzügyi terveiről, azon módokról,
melyeket az államháztartásbeli egyensúly visz-
szállítására vonatkozólag alkalmazni akar, az
adóreformról s sok más kérdésről, melyről a
közvélemény sürgősen óhajta a felvilágosítást
s melyek megadására a budgettárgyalás a leg-
alkalmasabb, ez uttal ismét nem fogunk semmi

határozott értesülést nyerni. Igaz, hogy, az
új pénzügyminiszter bármikor elmondhatja ter-
veit és szándékait, de másrészt bizonyos,
hogy a budgetvita lett volna a legjobb és a
legközelebbi alkalom ezen tervek nyilvánosság-
ra hozatalára.

Ezt annyival inkább kell sajnálnunk, mert
épen nem volt szükséges, hogy a budgetvitába
belemenjünk, mielőtt a pénzügyi tárcza sorsa
el nem intéztetett. Ezt nem úgy értjük, hogy
a költségvetés tárgyalását kellett volna elha-
lasztani, mint Simonyi és társai akarták, hanem
ugy, hogy rendezni kellett volna előbb a fi-
nanczminiszterium betöltésének kérdését. Mert
az a combinatio, a mely most készül megva-
lósulni, már hetek előtt keresztül volt vihető,
sőt mi azt hisszük, hogy mióta az alkudozások
Széll Kálmánnal megszakítottak, ez volt az
egyedül kivihető, egyedül megvalósítható com-
binatio. És ez az, hogy Szilávy miniszterelnök
vegye át a pénzügyi tárczát is. A jelen
viszonyok közt nincs más megoldás s minden-
esetre hiba volt, hogy Szilávy már két héttel
ezelőtt meg nem valósítá azt, hanem ugy szől-
ván házalni járt a pénzügyi tárczával. Ama
kosarak, melyeket több oldalról kapott, épen
nem szolgáltak tekintélyének emelésére.

Ezért mindenesetre hiba volt a minis-
terelnök részéről, hogy a helyzetet már két hét
előtt föl nem ismerte s a helyett, hogy a pénzü-
gyi tárczát fünek-fának ajánlgatá, azt saját ke-
zeibe nem vette. Ma azon emberek közül, kik
az országnak e téren valóban hasznot bájthat

nak, egyik sem akarja a tárczát elfogadni.
De ha majd az új kölcsön remélhető sikere s
általában kedvezőbb viszonyok beállta után a
magyar állam és pénzügyminiszterium presti-
gi-uma ismét emelkedni fog, ha a forrongó párt-
viszonyok csak némileg consolidálódnak, akkor
bizonyára Szilávy fog óhajtatása szerint való
pénzügyministert kapni. Addig neki kell ma-
gát elszánnia a tárcza elvállalására s az át-
menet nehézségeinek leküzdésére. Ez ő töle
kétségkívül súlyos áldozat, de meg kell hoznia
s csak azt sajnáljuk, hogy már hetekkel ez-
előtt el nem szánta magát rá.

— A pénzügyi bizottságnak f. hó 17.
esti 5 órákor tartott ülésében Széll Kálmán előter-
jeszté azon jelentést, mely a kormány inségügyi elő-
terjesztésére vonatkozó bizottsági megállapodásokat
foglalja magában. A bizottság megállapítván a je-
lentés szerkezetét, a képviselőház holnapi ülésében
elő is fogja azt terjesztetni. Abban is megállapodott
tovább a bizottság, hogy már holnap tartandó ül-
ésében tárgyalás alá venni a budgettörvényt, azon
esetre, ha — mint valószínűnek látszik — a kép-
viselőház holnap be fogja fejezni a költségvetési vi-
tákat.

— A keleti vasut ügyében kiküldött al-
bizottság következő pontokat állított föl, melyek
határáig a vizsgálat meg lesz indítandó: 1. Vajjon
a vállalat dotációja elegendő volt-e? 2. Vajjon a
kötvények értékesítése elfogadható módon történt-e?

3. Mily módon eszközöltetett az építési munkálatok
végrehajtása? 4. Vajjon a kereseti utasításokná
megtörtént-e a szükséges elővigyázat? 5. Vajjon hi-
bákat vagy hagyagságot tüntet-e föl az igazgató-ta-
nács eljárása? Vajjon a kormány eljárását terheli-e
súlyosító körülmény? 7. Szükséges-e, hogy az állam
ez ügyben segédkezet nyújtson, és van-e abban a
helyzetben, hogy tehetné? — A mint az „Ungar.
Corresp. halllja, a bizottság legközelebbi ülésén még
néhány kérdés fog a felsoroltakhoz csatoltni.

— A képviselőház decz. 17-én elég nyu-
godan lefolyt üléséből két kiválóbb mozzanat emel-
kedik ki, az egyik Szapáry Gyula gróf belügymi-
nister nyilatkozata, hogy a városi főispánokról szóló
törvénybeli rendelkezés módosítása iránt lehetőleg
még az ünnepek előtt törvényjavaslatot fog be-
terjesztetni.

A másik kiválóbb mozzanat Tisza Lajos köz-
munkaminiszter bucsubeszéde. Követte Kerkapoly
példáját és hosszú előadásban kiterjeszkedett ugy a
maga minisztersége alatt történetekre, mind pedig
azon eszmékre, melyeket jövőre a törvényhozás ál-
tal követelni óhajtana. Nem tekintve azt, hogy
emez utóbbi része a beszédnek minő gyakorlati je-
lentőségű, mikor az illető miniszter közvetlenül meg-
váltik tárczájától, mindamellett a beszéd sok termé-
keny anyagot szolgáltat a jövőbeli teendők megál-
lapítására.

A kereskedelmi miniszter költségvetése szó-
nélkül, a közoktatási pedig legnagyobb részében
csekély vitával a pénzügyi bizottság tőrlései szerint
fogadtattott el.

A kolozsvári m. kir. tud. egyetem mennyi- termud. karának a főtanodai oktatásra vo- natkozó törvényjavaslat ügyében a közokta- tási miniszter urhoz intézett felterjesztése.

Nagyméltóságú miniszter ur!

A kolozsvári magyar királyi tudományegyetem mennyiség-tan-természettudományi kara folyó évi november hó 24-én tartott rendkívüli gyűlésében a főtanodai oktatásra vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalván, ezen törvényjavaslatot mint valódi haladást örömmel üdvözlé, s nem hallgatható el azon óhaj-
tását kifejezni: vajha ezen törvényjavaslat minél előbb törvénynyé válván, jogerőt nyerne, s ennek folytán az akadémiai élet tovább fejlődésének alapul szolgálna.

Az „állami főtanodák“-nak első sorban van oka örömmel üdvözlőni ezen törvényjavaslatot, de éppen azért, mert e törvényjavaslat oly sok jót tartalmaz, köteletségének tekintette a fentnevezett kar a törvényjavaslat érdekében azon kívánságokat és óhajokat kifejezni, melyek nélkül sem a tanítási és tanulási szabadság, sem ebből kifolyólag az akadémiai élet azon fokra nem emelkedhetik, mely lehetővé tenné, hogy a magyar főtanodák a nyugatiakkal egyenlő színvonalra jussanak. Mindenek előtt okvetlen szükségesnek tekinti a kar, hogy a tanítási és a tanítási szabadság mind az állami, mind a nem állami főtanodákra kiterjesztessék; egy a tudomány, s éppen mert csak egy tudomány létezik, az mindenütt és bármily körülmények között csak a szabad vizsgálódás alapján élhet meg. Ezt belátták mindenütt és hogy a lounvini „Université catholique“-on oly nagy természetbúvárok működtek, mint egy Schwann, az újabb sejtelmélet atyja, vagy egy van Beneden, az állatok nemzedék-változásának legkitűnőbb és legszerencsésebb vizsgálója, — ez csakis azt bizonyítja, hogy még egy oly eminens felekezeti intézetben sem tiltották meg a szabad vizsgálódást. A fentnevezett kar egy lépéssel tovább kíván menni, a mennyiben szükségesnek tekinti, hogy a tanítási és tanulási szabadság minden magyar főtanodán a törvény által biztosítva legyen.

Evvél kapcsolatban az állami főtanodákra vonatkozó törvény oly módon volna kiterjesztendő a nem államiakra, hogy ne csak a törvény maga, hanem a miniszteri rendeletek útján szükséges intézkedések is minden magyarországi főtanodára nézve kötelezők legyenek. Azt, hogy a nem állami főtanodák is csak külön törvény által léptethetők életbe, helyeseli a kar, miután ebben garanciát lát arra nézve, hogy az ország mindenkor öröködni fog a felett, miszerint ily főtanodák mind az intézetek berendezésére, mind a tanárok fizetésére nézve oly módon lesznek felszerelve, hogy a leggyengébben dotált állami főtanodákkal versenyezhessenek, s ez szükséges is: mert ha ezen főtanodák követelhetik mindazon jogokat, melyeket az állami főtanodák gyakorolnak, úgy minden tekintetben az államiakkal egyenlő szervezettel kell bírniok; azt óhajtaná tehát a kar, hogy a törvény a szervezetre nézve állami és nem állami főtanodák között a tudomány és a haza felvirágzása érdekében semmi különbséget ne tegyen.

Szemmel tartva a tudomány haladottságát, azt véli a kar, hogy főtanodai intézetek csak tudomány- és műegyetemek lehetnek. A középtanodai tanárképezdek lehetnek ugyan ott felállítva, hol egyetemek vannak, de hogy azok a főtanodák sorába helyezte-

senek, azt azért tartja kivihetetlennek a kar, mert a középtanodai tanárképezde, egy bizonyos, az állami köznevelődés érdekében fontos czélt elérendő, nem engedheti meg a teljes tanítási és tanulási szabadságot.

A törvényjavaslatban felemlített jog- és államtudományi intézetek és bölcsészeti akademiák helyett sokkal kívánatosabbnak tartja a kar teljes facultások felállítását, oly módon, hogy az egyes irányok mívelőinek alkalmá legyen ily főtanodákra teljes tudományszomjukat kielégíteni, s ezt könnyen lehetne elérni nem teljes tudományegyetemek által, melyek például közvetlenül lehetnének csoportosítva:

I. jog-államtudományi, bölcsészeti-nyelvészet-történettudományi kar,

II. orvos- és mennyiség-tan-természettudományi kar,

III. bölcsészeti-nyelvészet-történettudományi és mennyiség-tan-természettudományi kar,

az első és harmadik csoporthoz végre a nem állami főtanodák theologiai kart, a II. és III. csoporthoz polytechnicum osztályokat csatolhatnának.

Ezen nem teljes egyetemek, melyek akademiáknak is lennének nevezhetők, mind tudoroztatási, mind magántanárképesítési joggal bírnának, miként ezen joggal például Poroszországban a műnsteri akadémia. tényleg fel van ruházva. Ha a törvény ilyen akademiákat hozna létre, a hazai tudományosság emelése érdekében nagy és fontos lépés történne, ezen akademiák ugyanis aránylag csak kevés költséggel többbe, mint a javaslatban indítványozott jog- és államtudományi tanintézetek és bölcsészeti akademiák; miután pedig ezen nem teljes egyetemek is egészen szabad akadémiai élet pezseghetne, Magyarországon több tudományos gyűpont jönne létre, nemes tudományos verseny eszköztenék és jeles erők választékának örvehető az ország a közel jövőben. Több teljes egyetemet hazánk egyhamar nem állíthat fel, de vajjon a már meglevő egyetemeken kívül, aránylag kevés költséggel, nem állíthatna-e fel a tudomány számára még néhány menhelyet?

Örömmel üdvözölte a kar a 9-dik §-t, és nem titkolhatja óhaját, vajha a tudomány-szakokhoz eszotandó seminariumok minél előbb kezdhetnének meg működésüket. Magyarország tanulni vágyó ifjúsága ezen intézetekben minden tudományos eszközt és tanácsot találván, hálás leendene örökké, hogy alkalmá nyílt a tanárokkal való közelebbi érintkezés által az előadásokon kívül utmutatásokat is nyerhetni.

Miután a magántanári képesítést csakis a kimutatott értekezés és az elnyert tudori oklevél alapján lehet kimondani, a habilitatio csak a karok által eszközölthetik, és a magántanár csak kari javaslat folytán erősíthető meg a közoktatási miniszter által; ha az illetőnek e tudományos irodalom terén valóban érdemei vannak, ez esetben szívesen fogja a kar — miniszteri kinevezés nélkül is — a jelentkezőt keblébe fölvenni, és ha ez nem történne meg, és a miniszter az illető működését kívánatosnak tekintené, nevezze azt ki fizetéstelen rendkívüli tanárnak, mi által az illetőnek legalább szavazatjogot ad a karban. Ilyen fizetéstelen rendkívüli tanárok mind a bécsi, mind a német egyetemeken nem csekély számban működnek. Ezen fizetéstelen rendkívüli tanárok is részesítendők lennének azon kénytelen díjakban, melyek esetről-esetre a magántanároknak kiadatnak.

A hazai tudományosság fejlődése érdekében igen kívánatos, hogy a törvény kimondja, miszerint a ta-

nárok fizetésének minimuma és az ötödéves pótlék az államköltségben meghatározandó, de hogy az illető egyetemnek jogában áll, egyes tanerők számára a rendes fizetésnél nagyobb is javasolni a miniszternek. Mulhatlan szükséges t. i., hogy az egyetemeknek alkalom adassék, más egyetemek kitűnő tanerejét megnyerni. Hogy a tudomány Magyarországon valóban lábra kájon, lehetőségessé kell tenni oly állapotokat, mint Németországban, hol egy tanár kész Berlinből Tübingába, Münchenből Heidelbergbe, vagy Bonnól Halléba menni; mindaddig, míg például a kolozsvári egyetemnek nincs módjában szükség esetében egy pesti tanárnak oly ajánlatokat tenni, hogy szívesen menjen Kolozsvárra, — mindaddig, míg Pest nincs azon helyzetben, hogy ilyen esetben a Kolozsvárra hívott kitűnő tanerejét megtarthassa, mind addig nem érte el az akadémiai élet azon fokát, mely a tudomány mívelésén kívül egyebet nem ismer.

A törvényjavaslat 3. és 18. §-ai a tanulási és tanítási szabadságot biztosítják. Mindenkinél, a ki az egyetemen működik, főfeladata ezen elvet diadalra juttatni visszaélés nélkül a legnemesebb értelemben; éppen ezért szükséges azonban, hogy az összes egyetemi tanári karnak is adassék alkalom, mint olyan fellépethet. Mennyire előnyös lett volna például, ha ezen törvényjavaslat megvitatása alkalmával az összes karok tanárai közös tanácskozmányra összehelhetek volna; vannak még más esetek is, melyek alkalmával az összes tanárok corporationalis összegyűlése kívánatos. Így van ez több német és az összes németalföldi egyetemeken, hol nagy és kis egyetemi tanács működik, az első az összes rendes tanárokból áll, míg a kis egyetemi tanács csaknem oly szervezettel bír, mint a törvényjavaslatban körülírt. Az egyetemi tanács szervezésére nézve a kar óhajtaná, ha a tanács tagok minden karból egyenlő számban lennének képviselve, és hogy a rector jövőben is a karok sorrendjében választatnák. Ezen kívánság mellett szót azon körülmény, hogy a kevés tagból álló karok a többiekkel szemben igen nagy hátrányban volnának, s ez a tanítás rovására történhetné, miután a házi szükségletek fedezéséről például jövőre is a tanácsnak kell gondoskodnia, és így megtörténhetné, hogy éppen azon karok, melyek sok intézettel bírnak, kevés tag által levén képviselve, érdekeiket nem érvényesíthetnék.

Örömmel üdvözölte a kar, hogy a törvényjavaslat a magisteriumok osztását megszünteti, de fájdalommal vette észre, hogy a bölcsészeti-nyelvészet-történettudományi és mennyiség-tan-természettudományi karoknál elnyerendő tudorság feltételei a törvénybe fel vannak véve, míg ez a jog- és államtudományi és orvosi tudománykarnál nem történt; ez annál is inkább aggasztja a kart, mert benső meggyőződése, hogy éppen a bölcsészeti-nyelvészet-történettudományi és mennyiség-tan-természettudományi karoknál a szigorlati feltételek még okvetlen változásoknak lesznek kitéve. A mennyiség-tan-természettudományi kar még különösen azon kellemetlen helyzetbe hozatik, hogy a törvényjavaslat szerint a bölcsészeti tudorságot osztja; eltekintve attól, mily inconvenientiának lenne kitéve, ha egy más karral egyenlő címet kellene osztania, — ezen cím a kar szigorlati szabályainak sem felel meg, miután a bölcsészeti a mennyiség-tan-természettudományi karnál nem is szigorlati tárgy, és így egy cím osztatnék, melylyel a karnak tulajdonképen semmi köze. Midőn a kar a természettudományi tudorság szükségességét hangsúlyozza, hivatkozhatik a tübingai s számos más külföldi egyetemre. Mind addig, míg karunk nem oszthat külön tudorságot, nem gya-

holdfény hinté sugarait némán a tóra és rozsára.

„Eltűntek már, fényök csak a szemben sugárik vissza, mondá Ernő halkán, s kezét végighúzá szempilláin.

Egy rigó hangosan kezdett most fűtyölni azon fa ágai között, mely alatt állott s az éji élet ébredni kezdett köröskörül. A vándor némán fordult vissza s sietve haladt tova, el a déli ég csillagzatai irányában.

IV.

Délnek csillagai! Más földre néznek ők alá s másként fénylenek a sötét kék ég boltozatján. Ha a sivatagok elbarnult fia, ha már meg a Tiberis folyó mellett romok örököse is, ki visszaborzad egyetlen jégesap látásától, fagyáló, északvidéki égi testeknek mondja és nevezi el őket, annak, ki a tölgyek és esernyők hazájából jön ide, még is úgy tűnnek fel azok mint délvízi varázst lehellő testek. Enyhebb éjék felett uralkodnak ők, valamint a nap forróbb sugarakat lövell.

Édesebb illat száll fel hozzájuk, s az éji hangok olvadóban zengenek feléjük. Igaz, hogy a tél nek azt megtiltani nem bírják, hogy fehér pálczáját át ne nyujtsa északról idáig, de azért korábban felköltik a tavasznak szellőit, hogy lágy szárnyakon vigyék amazt vissza hazájába, tarkább szőnyeggel vonják be a völgyet és hegyoldalokat, és hosszabbban tartja lekötve varázs pillantásuk a magasban lakozó vándor madarakkal együtt útra készülő nyarat.

Teljes fényben és ragyogón terjeszt ki ez egész pompáját egy keskeny, az északi fensíktől mélyen a bércek közé benyúló alpesi tó fölé. Az égi magaslatok hegyek, melyek partjairól emelkedtek fel, csaknem a tenger mély kéjébe olták fel magukra s átlátszóan, le egész álláthatatlan mélységeig, de

korolja összes jogait, már pedig a törvényjavaslat is a karok egyenjoguságát hangsúlyozza, de a természettudományoknak Magyarországon leendő emelése érdekében is szükségesnek tartja a kar, a természettudományi tudorság osztogatását.

Ezekon kívül csak még kevés kiemelendője van a karnak. A tanári testületről szóló pont nem említi a tanársegédeket. A rendes hallgatók csak államérvényes középtanodai s érettségi bizonyítvány alapján lehetnek az akadémiai polgárok közé iktathatók, s ezt kiemelendően véli a kar. Továbbá nem tartja szükségesnek a kar, hogy a hallgatók elutasítás és kizárás esetében szintén a fegyelmi bíróság ítéljen, maradjon ez jövőre is a tanács hatáskörében; a fegyelmi bíróság egészen rendkívüli esetekben volna csak működésre hivatva és igen kívánatosnak tekinti a kar, hogy a kis tanács tagjain kívül a többi tanárok minél kevésbé vonatnának el legfőbb feladatuktól, t. i. a tudomány mívelésétől. Éppen ezért a tanárok ne köteleztessenek a hallgatók szorgalmát illetőleg egyébre, mint hogy azt a jelentőkönyvbe beiktassák: az előmenetelt bírálat alá venni szintoly complicit, mint cizélhoz nem vezet eljárást, melylyel Németországban, már rég felhagytak. A tanár előadásával, dolgozói vezetésével és tudományos búvárataival annyira el van foglalva, hogy őt még más teendővel elhalmozni csak a tudomány hátrányára történne.

Az egyetemi tisztviselők kinevezését csak a tanács javaslata folytán véli a kar eszközölhetőnek, miután csak az ismerheti a helyi kívánalmakat.

Magyarország agriculturalis állam lévén, nagy fontossága, hogy mezőgazdasági főtanodával bírjon, mely vagy a tudomány, vagy a műegyetemekhez volna csatolandó. Az ugynevezett felsőbb gazdasági tanintézetek nincsenek a tanulási és tanítási szabadság elvén szervezve és inkább gazdasági realiskolák, míg az újabb vegy- és élettan által létrehozott s az empiriától egészen tisztázott gazdasági tudománynak Magyarországon eddigéig csakis egyes mívelője akadt.

Végre kívánja a kar, miszerint a 79. §. 1) alineaiból kimaradnának e szavak: „s ugy az oktatás menetéről“. A kar nem képzelhet a tanulási és tanítási szabadság alapján szervezett tudomány- vagy műegyetemet, melyben az oktatás menetét bárki is inspicálja, bár azt, hogy a közoktatási miniszter biztosa által az intézetek administratiojáról magának tudomást szerezhet, igen természetesen találja.

Kívánságait és aggodalmait nyilván kimondván a kar, csekély módosításokat ajánlani nem tartotta szükségesnek s azon reményben él, hogy nyilatkozata nem leend a pusztába kiáltott szó; jöjjön azonban a törvényjavaslat bármely alakban létre, azon meggyőződésben élhet majd a kar, hogy köteletségét teljesít, midőn a teljes tanulási és tanítási szabadság érdekében a törvényjavaslat tárgyalása előtt nyilatkozatát tekintetbe vételre felajánlotta.

A kolozsvári magyar királyi tudományegyetem mennyiség-tan-természettudományi karának 1873. évi november hó 24-én tartott rendkívüli gyűléséből.

Dr. Entz Géza s. k., Koch Antal s. k.

e. i. dékán.

jegyző.

A jezsuita-rend egyházpolitikai tevékenysége.

III.

□ A francia királyi udvarnál már kezdetben rokonszenv- és támogatással találkozott ugyan a

smaragd zölden mint az akácia lombjai, melyet szélei vissza tükröztek terült el előttük a víz csendes felülete. Csúpnak kis vörös lobogós sajkák barázdáltak át a merre a szem álláthatott.

Néha csendesen emelkedék egy hullámtorlat s ringatá a vizet két oldalra a part felé. A mely sajkát utjában lelt, meghimbálá egy párszor, hogy hogy nevetés, s néha egy gyenge nő sikoly hangzék szét a légben. De nem szélroham volt az, mely e hullámozást eszközöl s nyugtalanságot keltetett volna, hanem csak egy gözönsnek kerekéi, a mely fűtyölve s egyenes kúrtójából füstöt eregetve csaknem túlterhelte utasokkal a városból, mely a tó koronáját képezé, keresztező ez ezerszeres nyüzsgést.

Ez nevezetes egy város. Mint egyetlen s meg lehetős jelentéktelen tornya mutatja, eredetileg igen kisszerű város leheté, sőt csak ezelőtt kevésbé nem volt más, mint egy kis mezővároska, szűk görbe utcákkal, ó-szerű, de teljességgel nem szép s nyomorú kis házakkal.

Ekkor egy szép napon felfedezte valaki, mint a déli tenger valamely szigetét, s elvitte róla a hirt a mívelt világha.

Ha e „Colombus“ maga nem volt is festő, ugy bizonynyal az volt Amerigo Vespuccieje, ki amazt követi, s legesodásabb bércek, és tájképekkel teljes vázlatkönyvet hozott haza magával. Ekkor a mint a telet tavasz váltá fel, özönnel mint a sáskák vándoroltak oda, hosszú pölczákkal hosszú hajjal keletről, nyugotról s északról a népek. Mohon rohantak meg minden szögletet hol valamely elrejtett szépség virított, lett legyen az a tengerparton, vagy a jéggel fedett szirtek tetején.

(Folyt. rov.)

A

„KELET“ TÁRCZÁJA.

Nymphäa.

Elbeszélés.

Írta: Jensen Vilmos

III.

(Polytatis.)

Gépileg lépett hozzá az ifjú s kérdé:

— Miféle ünnep ez tulajdonképpen, mit ma itt feltartanak e kastélyban?

Az inas felpillantott s megnézte arcát, mint ha a kérdező ép elméjében kételkedék, s ekkor elutasító mozdulattal így felelt:

— Ha még ezt se tudja kedves barátom, akkor bizonyára nem való ide a parkba, hanem jobb lesz ha a tűzi-játékot majd csak onnét kívülről nézi meg.

Kettős ünnepélyt tartunk ma itt, eljegyzés és névnap ünnepeltetik, a gróf ur ó nagyméltósága kastélyában.

— Ugy! No hát akkor bizonynyal nincs is itt helyem, ismétlé tompán Ekkhof Ernő. Még egyszer széttekintett, s ingadozó léptekkel baladott ki a fénykörből be az árnyas helyekre, egyenesen előre, maga sem tudá hová. Ekkor halk moraj úte meg fűlelt s a fák sudarai közül ott csillámlott ki, holdfénytől elárasztva előtte a tó — fejez ragyogással, tisztán kivehetőleg tünt fel tülről a pavillon a kis szigeten, s körülötte úszott a sok piezi fehér csillag, a kinyílt tó rózsák.

Diese Kreuzer-Annonce

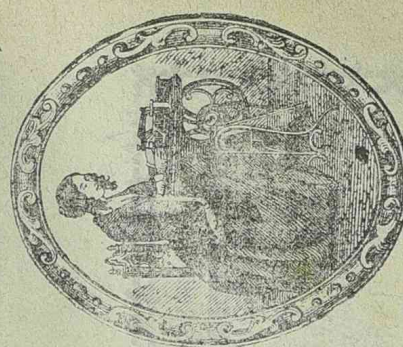
beweist, daß jeder Concurrenz die Stüge geboten ist; trogdem, daß die Artikel zu unerhört billigen Preisen angeflündigt, sind dieselben doch in der Qualität über alle Erwartung beständig

- [illegible]

Bazar **FRIEDMANN**, Wien, Praterstraße 26.

THE

Wheeler & Wilson.

Kolozsvárt csak is egyedül én általam

hozhatják forgalomba.

Raktárban csak is eredeti új-yorki **Singer, Wheeler és Wilson-féle varrógépek** találhatók, melyek családi használatra, elitá határolt a legelőszé-
tőbb s minden másféle varrógépek között a mult bécsi világtállás-n feltűnhat-
annak találattak, mi okot is adott más kisebb gyáraknak ily nevezett gépeket
átadni, melyek varró munkatársaképpen, még kevésbé tartósággan a versenyt nem
bírálták ki, erre azt kötelest-gerncek tartom a tisztelt vásárlói kívánó közönséget
vissza a megcsalástól figyelmeztetni.

Minden tölem vásárolt gépért jótallok, és annak eredetiségét okmányilag bebizonyítani mindég kész vagyok.

Nem különben találhatnák raktáron szabó, cipész, nyerges üzemhez kellő aldi **Singer, Howe, Anger, Circular-Elastic** varró-gépek részlet-üzemelés és ingyen tanítás mellett.

STILLY ALLOS.

Az iparmű-tárlatban

Az iparmű-tárlatban

(484)

(4--*)

A kinek czélszerű, jó, szép és olcsó
név- és születés napi,
 karácsonyi és új-évi
örömet szerző tárgyakra szüksége van,
nagy választékban megtalálja

Csapó Sándornál

(192)

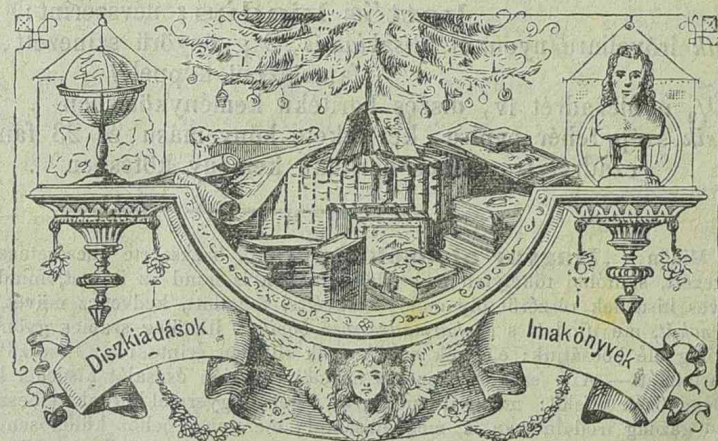
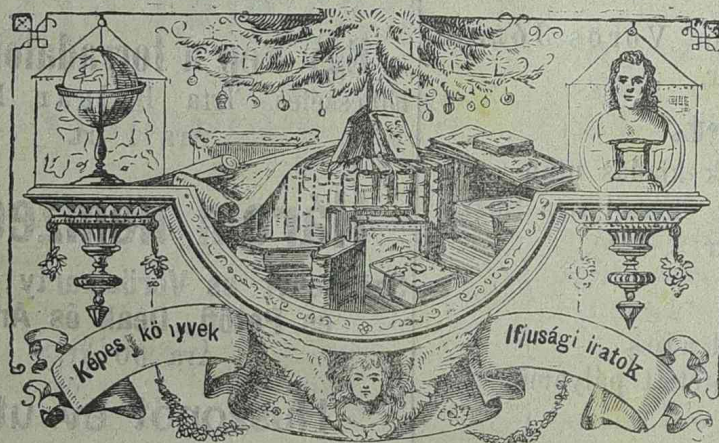
(4—*)

KARÁCSONYI és ÚJ-ÉVI IDÉNYRE!

STEIN JÁNOS

könyv- és zenemű-kereskedése

Kolozsvárt

Ajánlja választékos raktárát ajándékoknak alkalmas könyvekből magyar, német, angol, franczia, olasz sat. nyelven. Ifjusági iratok, képeskönyvek, diszkiadások, képes diszművek, gyémánt-kiadások, ima- és ájtatosági könyvek, zeneművek, naptárak sat. sat. legnagyobb választékban és jutányos áron.